

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

**Oponentský posudek
na doktorskou disertaci**

**pana Ing. et Mgr. Zbyňka Nikela „Historie firmy Pála a spol., továrna elektrických
článků a baterií ve Slaném, 1889 (1919)–1945“, rkp. 605 stran, z toho vlastní text
430 stran.**

a) Aktuálnost zvoleného tématu

Práce se zabývá továrnou na baterie ve Slaném od jejího vzniku do znárodnění a osobnosti jejího zakladatele Jaroslava Jana Pály. Ačkoliv se může na první pohled zdát, že problematika nemá příliš aktuální rovinu, při bližším pohledu však jednoznačně ano. Problematika dějin podnikání, business history je stále aktuální, neboť stále existuje řada firem, které čekají na své objevení, na své zpracování a při analýze jejich činnosti je zřejmé, že současné problémy podnikatelského prostředí a samotných podnikatelů byly do jisté míry velmi podobné. Jako poněkud křečovitě vidí oponent v autorově přihlášení se k family business history, tedy k rodinnému podnikání, když firma byla akcionována již za dva roky po svém vzniku. Z textu je patrné zaujetí autora pro historii a zvolenou tematiku. Zájem o dějiny podnikání lze jen uvítat.

b) Zda disertace splnila sledovaný cíl

Cílem uvedeným v disertaci byl „nejen analytický výzkum elektrochemických článků v českých zemích a v Československu v období 1889 (resp. 1919) – 1945, ale též ve stejné době představení hlavních podnikatelských tendencí ve firmě Pála akc. spol., Slaný [...], která mimo jiné baterie vyráběla jako hlavní firemní artikl. Dílčím cílem bylo zpracování případové studie ve formě biogramu zakladatele a ředitele firmy Jaroslava Jana Pály (1882–1963), českého elektrotechnika, podnikatele, vynálezce a regionálního politika“. (s. 12) „Dalšími vedlejšími cíli disertační práce bylo zkoumání připravenosti firmy k moderní a ekonomicky (průmyslově) potřebné výrobě pro prvorepublikové Československo. Z tohoto pohledu jsem se zabýval nejen

Ústav hospodářských a sociálních dějin
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: (+420) 221 619 713

jana.heroutova@ff.cuni.cz (sekretářka)
ivan.jakubec@ff.cuni.cz (pověřen vedením)
<http://uhsd.ff.cuni.cz>

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

J. J. Pálou samým a jeho synem Rudolfem v jejich podnikání a jejich společensko-kulturním zázemím, ale i technickou připraveností firmy včetně vzdělanostní úrovně dělnictva (učňovským školstvím budovaným přímo v podniku) jednotlivými výrobky a jejich úspěchem na trhu, standardizačními rozhodnutími, patentovým děním, uplatněním firmy v elektrifikaci Československa aj.“ (s. 12-13) Podle názoru oponenta došlo v podstatě k naplnění cíle. Možná by se pro přesnost mělo objevit jméno zakladatele firmy i v samotném názvu, neboť osobnosti podnikatele, a to zcela poprávu, je věnována valná část textu.

c) Zvolené metody zpracování

Autorem zvolené metody, odpovídají tématu. Nicméně založení práce je příliš široké a práci by prospělo její podstatné zredukování, a to se týká jak tabulek, kterou nejsou komentovány a zapojeny do textu, stejně jako u vyobrazení ať již přímo v textu či v příloze. Tyto obrazové přílohy považují za velmi pěkně vybrané, avšak se s nimi nepracuje. Tady absentuje metoda výběru a částečně i syntézy. Uvedená východiska k dějinám podnikání jsou v pořádku.

Z hlediska struktury by podle oponentova názoru byla vhodná redukce a přeskupení struktury, např. podkapitoly 6.1.-6.4 by lépe sdružit do jedné podkapitoly a ty oddělit jen názvem v textu. Otázkou zůstává, proč vyčleňovat protiletectkou ochranu za války a naopak neanalyzovat podnik právě za první/druhé republiky a za protektorátu. Stejně tak nejsou vhodné subkapitoly u jednotlivých ročníků časopisu Světlo & síla. Dále nelze uvádět dvě poznámky vedle sebe, ale spojit do jedné. V textu se setkáme s opakováním děje (ženitba J. J. Pály, cesta do Hamburku). Heydrichiádu píšeme s malým písmenem, naopak československý s malým písmenem, pokud není součástí názvu. Lépe užívat Velká Británie. Poznámkový aparát by zasluhoval sjednocení a zpřehlednění.

d) Výsledky disertace s uvedením nových poznatků

Z textu disertace je vidět, že autor je absolventem technického vysokoškolského studia se zájmem o historii (historii techniky). Autorovy obecné historické soudy jsou poněkud zploštělé. Např. při zbytečném líčení o zániku velkých říší po první světové válce je nutno připočíst i

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

německé císařství a ruské impérium. V Rakousko-Uhersku existovaly jen obchodně-živnostenské komory (správná zkratka OŽK). Také velké množství citací z autorit jsou zbytečné či nadbytečné a nabízí se forma parafrází s odkazem. V případě uvádění Puršových publikací by oponent doporučoval zdrženlivost a lepší volbu ve směru novější literatury. Ostatně autorem uváděné (a ekonomy uměle vytvořené) hospodářské cykly nebyly přece prvotní příčinou technicky zaměřeného podnikání J. J. Pály.

Škoda, že se autor také nesoustředil asi na nejzajímavější období činnosti J. J. Pály, tedy od jeho odchodu do Německa před první světovou válkou a etablování jeho podniku v Německu, což je v rovině úspěšných krajanů z českých zemí něco zcela výjimečného a nebylo dosud v literatuře uváděno.

Nutno konstatovat, že délka nemusí být vždy zárukou excelence. To platí i v případě posuzované disertace. Práci by prospěla podstatná redukce. V textu práce se de facto skrývají dvě až tři disertace. Ostatně vyjádřit se na daném prostoru patří do vybavení badatelů a historiků. Některé textové exkurze nemají přílišnou vazbu na tematiku (živnostenský řád, obchodní a živnostenské komory atd.). Autor si položil možná až příliš (osm) mnoho otázek. Není sice na škodu si klást otázky, ale je nutno mít na paměti sevřený útvar doktorské disertace. Závěr není závěrem, ale jakousi další shrnující až rozvíjející kapitolou. I tady by prospěla redukce s přesně cílenými odpověďmi na autorem uvedené cíle práce a výzkumné otázky.

e) Význam pro praxi/pro další rozvoj vědy

Předložená disertace svým zaměřením je nesmírně obsáhlá a již publikované obrazové archivní či dobové materiály jsou vlastně publikovanými materiály a lze jich využívat. Práce přináší řadu nových informací o firmě Palaba (viz níže) a posunuje naše znalosti o technologii firmy, její výrobní strategii, odbytu i o osobně samotného zakladatele firmy. Na práci lze dále stavět. Práce může být kromě technologického záběru přínosem i pro diskusi o učňovském školství, které firmy nyní znovuobjevují a bez kterého, tedy dorostu nelze vybudovat úspěšnou firmu. Ta nemůže stát na zahraničních nekvalifikované pracovní síle. Poslední rovinou přínosu může být spojení firmy a obce, tedy vzájemná kooperace v rámci regionu.

Ústav hospodářských a sociálních dějin
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: (+420) 221 619 713

jana.heroutova@ff.cuni.cz (sekretářka)
ivan.jakubec@ff.cuni.cz (pověřen vedením)
<http://uhsd.ff.cuni.cz>

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

f) Podmínky samostatné tvůrčí vědecké práce/původnost práce

Práce je bezesporu původní, vychází z nepublikovaných i publikovaných archivních materiálů a dobové a současné literatury. Téma podnikatele J. J. Pály i továrny bylo sice již v minulosti i nedávne zpracováno (zejména s ohledem na lidickou tragédii), nikoliv však s takovým archivním záběrem i záběrem vývoje firmy a osobnosti jejího zakladatele. K pozitivům patří zaměření se autora na technickou stránku výrobního podniku, technickou standardizaci, patenty, učňovské školství v Palabě, firemní časopis, akce Lepší Slaný. Tady je vidět jednoznačný přínos práce.

Práce podle oponentova názoru splňuje požadavky kladené na kvalifikační práce a nehledě na vyslovené připomínky ji doporučuji k obhajobě.

Praha 29. listopadu 2021

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.
ÚHSD FF UK